

**Міністерство захисту довкілля та
природних ресурсів України**

**Міністру
Світлані ГРИНЧУК**
info@mepr.gov.ua

Департамент екологічної оцінки
вул. Митрополита Василя
Липківського, 35,
Київ, 03035;
OVD@mepr.gov.ua

*Зауваження і пропозиції до Звіту з ОВД
(номер реєстраційної справи 11937)*

**Зауваження та пропозиції до Звіту з ОВД
«Завершення будівництва Ташлицької ГАЕС. Введення гідроагрегатів 3-6
(з підвищення нормального підпірного рівня Олександрівського водосховища на
р. Південний Буг до позначки +16,9 м)»**

**та обґрунтування невідповідності Звіту вимогам національного законодавства, а також
неможливості видачі висновку ОВД на зазначену плановану діяльність**

Національним екологічним центром України (НЕЦУ) детально розглянуто Звіт з оцінки впливу на довкілля «Завершення будівництва Ташлицької ГАЕС. Введення гідроагрегатів 3-6 (з підвищення нормального підпірного рівня Олександрівського водосховища на р. Південний Буг до позначки +16,9 м)», що був розміщений в Єдиному реєстрі ОВД¹.

Аналіз Звіту з ОВД та участь членів НЕЦУ у громадських слуханнях 10 квітня 2025 р.², що тривали 7,5 год, засвідчили невідповідність Звіту з ОВД вимогам національного законодавства, що встановлені Законом України «Про оцінку впливу на довкілля»³ (далі – Закон про ОВД) та Порядком передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля (далі – Порядок), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 1026⁴ до звітів з ОВД та до процедури ОВД в цілому, а також методичним рекомендаціям щодо змісту та порядку складання звіту з оцінки впливу на довкілля, затвердженим наказом Міндовкілля №193 від 15.03.2021 р.

¹ <https://my.eco.gov.ua/ovd-citizen-app?docNumber=11937>

² <https://www.youtube.com/watch?v=Qw2AzdRGBXg>

³ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

⁴ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF>

Невідповідність Звіту з ОВД встановленим вимогам є підставою для відмови у видачі уповноваженим органом Висновку з оцінки впливу на довкілля на зазначену діяльність відповідно до статей 6 та 9 Закону про ОВД.

Проведений аналіз Звіту з ОВД показує, що він істотно суперечить вимогам щонайменше за наступними пунктами:

- 1) відсутній доступ до важливих частин Звіту з ОВД, що стосуються впливу проєкту на довкілля;
- 2) відсутня оцінка впливу усіх видів планованої діяльності;
- 3) не підтверджено відповідність планованої діяльності містобудівній документації;
- 4) відсутня ситуаційна схема з нанесеними джерелами впливу на довкілля;
- 5) відсутні відомості за підписом суб'єкта господарювання про наявність власних або орендованих виробничих площ (приміщень), необхідних для провадження господарської діяльності, разом з копіями документів, що підтверджують право власності або оренди на виробничі площі (приміщення);
- 6) відсутнє обґрунтування необхідності збільшення обсягу Олександрівського вдсх та підняття рівня води;
- 7) не розглянуто територіальні альтернативи планованій діяльності та технічні альтернативи без підняття НІПР Олександрівського водосховища;
- 8) належним чином не визначено поточний стан довкілля в районі планованої діяльності;
- 9) планована діяльність належним чином не оцінена в частині її впливу на довкілля;
- 10) відсутня належна оцінка як поточного стану біорізноманіття, так і впливу планованої діяльності на нього;
- 11) порушення Водного кодексу України в частині регулювання басейну Південного Бугу, а також національного та міжнародного законодавства в сфері захисту довкілля та збереження культурної спадщини;
- 12) не оцінено затоплення пам'ятки культури національного значення № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» в наслідок реалізації планованої діяльності;
- 13) відсутня належна оцінка впливу на соціальне середовище;
- 14) недостовірна інформація про організації, залучені до підготовки Звіту;
- 15) використання застарілих та російських джерел літератури для описів та оцінок, що містяться в Звіті.

Далі наведено детальне обґрунтування до кожного з перерахованих пунктів зауважень:

1. Відсутній доступ до важливих частин Звіту, що стосуються впливу проєкту на довкілля.

У Звіті зафарбована важлива інформація, яка не стосується критичної інфраструктури, функціонування об'єднаної енергетичної системи чи інших питань, які вимагають обмеження її висвітлення. Частина додатків та тексту вилучена чи зафарбована. Наприклад, недоступна інформація про розташування археологічних об'єктів (стор.541), лист НПП «Бузький Гард» (стор. 523), документи, що підтверджують право користування земельними ділянками тощо. Закритість (фактична відсутність) такої важливої з довкіллевої точки зору інформації унеможливує ознайомлення громадськості з усіма аспектами негативного впливу проєкту на довкілля.

Окрім того Звіт не містить додатки з результатами досліджень долучених наукових установ, що унеможливує ознайомлення з оригінальними даними та перевірку коректності їх використання авторами Звіту.

2. Відсутня оцінка впливу усіх видів планованої діяльності.

Планована діяльність передбачає декілька видів планованої діяльності: будівництво 3-6 гідроагрегатів, підняття рівня водосховища, перенесення дамби та збільшення верхнього водосховища більше ніж на 10 млн.куб.м. Проте в назві наведені лише два види діяльності.

Перелік 1-ї категорії видів планованої діяльності зі статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» серед іншого включає: *11. греблі, водосховища та інші об'єкти, призначені для утримання та постійного зберігання води, коли нові або додаткові об'єми затриманої води перевищують 10 мільйонів кубічних метрів.*

Така діяльність передбачена для верхньої водойми Ташлицької ГАЕС, але вона відсутня як у назві Звіту з ОВД, так і у цілях планованої діяльності.

Наведення у листі-відповіді філії «ВП «АТОМПРОЕКТІНЖІНІРІНГ» АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» №46-2790/3.2 від 16.04.2025, який адресований також до Міндовкілля, розрахунки з оцінки впливу на довкілля будівництво дамби між верхньою водоймою ГАЕС та ставком-охолоджувачем АЕС лише доводить їх необґрунтовану відсутність у Звіті. Окрім того розрахунки у листі не можуть вважатися такими, що в достатній мірі замінюють чи доповнюють Звіт. Серед іншого вони не містять опис операцій з поводження з відходами, стратегію зменшення відходів, договори з спеціалізованими організаціями щодо утилізації відходів, картографічний матеріал щодо шумового, електромагнітного забруднення, руху транспорту та багато інших очевидних впливів будівництва нової дамби.

У Звіті не наведено на основі якого висновку ОВД або висновку екологічної експертизи, актуального на момент введення в експлуатацію, 3 гідроагрегату Ташлицької ГАЕС, а також відсутнє обґрунтування, чому, незважаючи на фактичну експлуатацію, третій агрегат вказано в Звіті як частину планованої діяльності.

3. Не підтверджено відповідність планованої діяльності містобудівній документації.

В Звіті відсутня інформація щодо земельних ділянок, їх кадастрових номерів, форм власності та цільового призначення, що розташовуються навколо Олександрівського водосховища та на островах водосховища. Відсутній картографічний матеріал з відображенням кадастрових земельних ділянок, на якій планується діяльність.

Серед іншого відсутня інформація щодо діяльності в межах пам'ятки культури національного значення № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького»⁵, до затоплення частин якого призведе планована діяльність.

Окрім іншого не наведено відповідність планованої діяльності містобудівній документації для земель національного природного парку «Бузький Гард», регіонального ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя» та території пам'ятки культури національного значення № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького».

Звертаємо увагу Міндовкілля, що постановою Окружного адміністративного суду міста Києва від 09.11.2010 у справі № 2а-9770/10/2670 визнано протиправною та скасовано постанову Кабінету Міністрів України від 20.06.2006 № 841 "Про надання земельних ділянок у постійне користування", яка стосувалася земель РЛП «Гранітно-степового Побужжя» та НПП «Бузький Гард» в зоні затоплення під водами Олександрівського водосховища у разі подальшого підняття його рівня. Постановою Центрального районного суду міста Миколаєва від 22.01.2007 у справі №2-а-5-615/07/1423, залишеною без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду від 06.11.2012, у даній справі визнано незаконним та скасовано рішення Миколаївської обласної ради від 06.07.2006 №10 «Про виключення земельних ділянок».

Слід зазначити, що посилання на «погодження» Міністерства екології та природних ресурсів України від 20.11.2018 р. № 5/4-7/12569-18 (стор. 15) не є коректним. Цим листом Мінприроди чітко вказано на необхідність проведення оцінки впливу на довкілля для підйому рівня Олександрівського вдсх вище відмітки 16 м. Відповідно жодного погодження на проект Мінприроди не надавало.

4. Відсутня ситуаційна схема з позначеними джерелами впливу на довкілля.

Наведений у Додатку К (стор.525) ситуаційний план не містить джерела впливу проекту на довкілля. Серед іншого не показано можливу зону затоплення Олександрівського вдсх, не показано місце розташування нової дамби між верхньої водоймою ТГАЕС та ставком-охолоджувачем ПУАЕС, відсутні місце складування матеріалів дамби, між ними, що буде ліквідуватись, маршрути автотранспорту тощо.

Отже, вважаємо, що ситуаційна схема з усіма джерелами впливу на довкілля в Звіті не наведена, що просимо врахувати Міндовкілля.

5. Відсутні відомості за підписом суб'єкта господарювання про наявність власних або орендованих виробничих площ (приміщень), необхідних для провадження господарської діяльності, разом з копіями документів, що підтверджують право власності або оренди на виробничі площі (приміщення).

Передбачена вимогами Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля відомості за підписом суб'єкта господарювання про наявність власних або орендованих виробничих площ (приміщень), необхідних для провадження господарської діяльності, разом з копіями документів, що підтверджують право власності або оренди на виробничі площі (приміщення) відсутні у Звіті.

⁵ <https://necu.org.ua/pamyatka-kultury-gard/>

6. Відсутнє обґрунтування необхідності збільшення обсягу Олександрівського вдсх та підйому рівня води.

Планована діяльність має бути обґрунтованою з екологічної точки зору. Натомість в Звіті відсутнє обґрунтування потреби підняття рівня води Олександрівського водосховища як нижньої водойми Ташлицької ГАЕС для її ефективної роботи.

Так, на стор. 16 Звіту в розділі «Цілі планованої діяльності» наведено, що зараз для потреб Ташлицької ГАЕС використовується 3,55 млн м³ води Олександрівського вдсх. Враховуючи, що зараз за даними Звіту працює 3 енергоблоки ГАЕС, то очевидно, що експлуатація 6 блоків мала б вимагати біля 7 млн м³. Водночас потрібно нагадати, що протягом 2007–2011 рр. Ташлицька ГАЕС функціонувала в складі 2-х енергоблоків при рівні Олександрівського вдсх +14,7 м. При теперішньому рівні вдсх +16 м та корисному обсязі вдсх 20,95 млн м³, очевидно, що його цілком достатньо для функціонування Ташлицької ГАЕС. Очевидно, що метою планованої діяльності, оцінюваної у Звіті, є намагання збільшити об'єм Олександрівського вдсх не для забезпечення роботи Ташлицької ГАЕС, а, мабуть, для додаткового споживання Південноукраїнської АЕС, про що згадувалось у попередніх версіях Звіту з ОВД для цього проєкту (Звіт з ОВД 2022 року, стор.89).

Суб'єктом господарювання не надано відповіді за якої відмітки РМО (рівень мертвого об'єму) експлуатувалось Олександрівське вдсх починаючи з 2006 р. ні у Звіті з ОВД, ні під час громадських слухань. Відсутність такої відповіді підтверджує припущення щодо відсутності потреби у піднятті НПР Олександрівського вдсх для функціонування ТГАЕС, яка роками експлуатувалася при НПР 14,7 м у складі двох гідроагрегатів. Заплановане підвищення РМО з відмітки 14,0 до 14,5 м з обґрунтуванням, що посилаються на документи 70-х та 80-х років минулого століття (лист-відповідь філії «ВП «АТОМПРОЕКТІНЖИНІРІНГ» АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» №46-2756/3.2 від 15.04.2025) виглядає щонайменше застарілим та, що найбільш важливо, не враховують жодним чином екологічні умови та наслідки. Таке підняття РМО на 0,5 м, фактично нівелює збільшення корисного об'єму водосховища при підйомі його рівня більше ніж на половину.

Окрім того, згідно з неодноразово оприлюдненою НАЕК «Енергоатом» інформацією, для повноцінної експлуатації Ташлицької ГАЕС в повній проектній потужності у складі 6 гідроагрегатів достатньо існуючого рівня Олександрівського водосховища.

Стосовно аргументу оприлюдненого суб'єктом господарювання у відповідях на питання під час громадських слухань, що «не існує інших способів покрити потреби у воді споживачів нижче за течією річки без підняття рівня водосховища». Звертаємо увагу Міндовкілля, що проєкт не стосується покриття таких потреб, він не розкриває ні поточну ситуацію з водозабезпечення, ні можливі способи управління такою. Більше того, в Звіті з ОВД неодноразово зазначається, що обсяг води у водосховищі для водокористувачів Миколаївської області скоротиться до 6,87 млн м³ з поточного значення 13,87 млн м³ (стор.17 та інші). Саме тому цей проєкт має знайти альтернативні варіанти реалізації без нищівного впливу на довкілля.

Таким чином обґрунтованих підстав для підвищення рівня Олександрівського вдсх в Звіті не наведено.

7. Не розглянуто територіальні альтернативи планованій діяльності та технічні альтернативи без підняття НПР Олександрівського водосховища.

Відсутні будь-які територіальні альтернативи планованій діяльності. Хоча від початку реалізації проєкту (ще з 80-х років минулого століття) було очевидним нищівний вплив

руслового Олександрівського водосховища на екосистему Південного Бугу та довколишніх територій, що стали центром особливо цінних об'єктів Природно-заповідного фонду – РЛП «Гранітно-степового Побужжя» та НПП «Бузький Гард». Ці об'єкти охороняються законом України і їх збереження, відсутність будь-якого негативного впливу мало б стати першою безумовною екологічною умовою реалізації проєкту. Для цього пропонувалося знайти альтернативу русловому водосховищу, перевести ТГАЕС на дві замкнуті водойми, але, на жаль, територіальні альтернативи, які б реально б зменшили негативний вплив діяльності на довкілля досі так і не розглядаються.

В Розділі 2 Звіту з ОВД наведено низку технічних альтернатив. Проте жодна з альтернатив не розглядається з ракурсу відмови від підняття рівня Олександрівського водосховища, хоча саме це є головною загрозою проєкту для довкілля. На нашу думку, всі наведені технічні альтернативи слід спрямувати на вирішення питання можливості експлуатації ТГАЕС без підняття рівня Олександрівського водосховища, доки суб'єкт господарювання не забезпечить територіальну альтернативу русловому водосховищу на р. Південний Буг. Саме такою була позиція Міндовкілля ще у 2021 році (лист № 25/5-21/13635-21 від 30.06.2021 р.) при відмові у видачі Висновку ОВД:

З огляду на цінність території, з точки зору збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, яка планується для затоплення у процесі реалізації планованої діяльності, уповноважений центральний орган вважає за доцільне рекомендувати підприємству розглянути альтернативні варіанти рішень планованої діяльності, з порівняльним аналізом щодо економічних вигід та екологічних наслідків для довкілля (зокрема, для видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України та відповідних міжнародних червоних списків, об'єктів природно-заповідного фонду, культурної та археологічної спадщини), у тому числі без реалізації даної планованої діяльності.

Але минуло майже 4 роки, а альтернативи підняттю рівня Олександрівського водосховища так і не запропоновані, що робить неприпустимим реалізацію даного проєкту.

Таким чином, в теперішньому проєкті суб'єкт господарювання мав би розглянути альтернативні варіанти планованої діяльності без підйому рівня Олександрівського водсх, що як було доведено вище, достатньо для експлуатації Ташлицької ГАЕС.

Більше того, в перспективі є очевидною необхідність розробки рішень зі зниження рівня Олександрівського водосховища та відмова від руслового водосховища.

Очевидно невиправданою є категорична відмова від інших альтернативних технологій збалансування енергосистеми (технічна альтернатива 2). Зокрема, в частині застосування літій-іонних батарей, газотурбінних станцій тощо.

В Звіті обґрунтовано відмову від літій-іонних батарей, яка була запропонована НЕЦУ при обговоренні Повідомлення про планову діяльність, її питомою вартістю «2,5-3 тис. дол за кВт потужності» (стор. 463 Звіту). Очевидно, що наведена вартість не відповідає дійсності. За інформацією Bloomberg, із 2010 р. по 2020 р. капітальна вартість таких систем зберігання зменшилася майже на 90% і сьогодні складає близько 132 долара за 1 кВт*годину. Очікується, її зниження до 58 доларів за 1 кВт*годину до 2030 року. А у 2035 році вона дорівнюватиме 45 доларів 1 кВт*годину⁶.

Отже виявляється, що окрім недостовірної інформації в Звіті з ОВД, технологія ГАЕС в українських умовах може виявитись дорожчою за альтернативні варіанти, які швидко

⁶ <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/sistemi-nakopichennya-energii-chi-ie-majbutnie-v-ukraini/>

розвиваються. Зокрема, в Звіті зазначено, що вартість для Ташлицької ГЕС оцінюється у 800 доларів за 1 кВт*годину встановленої потужності (стор. 463 Звіту). А в реальності це значення може виявитись і вищим.

Відсутність розгляду реальних альтернатив, на нашу думку, є прямим порушенням Закону України «Про оцінку впливу на довкілля». Вважаємо, що «безальтернативність» проекту на думку розробників звіту є помилковою та такою, що суперечить духу законодавства України в сфері оцінки впливу на довкілля. Враховуючи, що для спорудження маневрових потужностей передбачається державне фінансування (листі-відповіді філії «ВП «АТОМПРОЕКТІНЖИНІРІНГ» АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» №46-2790/3.2 від 16.04.2025), пропонуємо Міндовкілля ініціювати перед Урядом проведення відкритого конкурсу проектів будівництва таких потужностей для пошуку і відбору найбільш економічно ефективних та дружніх до довкілля рішень.

8. Належним чином не визначено поточний стан довкілля в районі планованої діяльності

Авторами звіту, на жаль, проігноровано рекомендації надані громадськістю до планованої діяльності, обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до Звіту з ОВД, зокрема надані і Національним екологічним центром України (Розділ 10 Звіту з ОВД):

- 1) не визначено сучасний вплив водообміну між Олександрівським вдсх. і Ташлицькою водоймою (водойми-охолоджувача Південноукраїнської АЕС), а також скиду води з Ташлицької водойми в Олександрівське вдсх на водну екосистему Південного Бугу;
- 2) не створено локальну кліматичну модель для встановлення закономірностей формування мікроклімату у районі планованої діяльності, аргумент відсутності відповіді від УкрНДГМІ (стор. 375) виглядає, як спроба заплушити очі на проблему, а не вирішити такк;
- 3) інформація про зменшення опадів в районі планованої діяльності (стор. 17) суперечить даним наукових досліджень (The tendencies of climate change and water regime of the middle- lower part in the basin of Southern Bug River (in the region of location of the South-Ukrainian Nuclear Power Plant) / Yu.L. Zabulonov, S.G. Boychenko, O.O. Zholudenko, M.A. Buhera // Геофизический журнал. — 2018. — Т. 40, № 5. — С. 286-300.), а маловодність басейну насправді пов'язана з іншими чинниками, які не відображено у Звіті;
- 4) не створено регіональну геофільтраційну модель для встановлення гідрогеологічних умов в зоні впливу Олександрівського водосховища, зроблено відсилку до неактуальної геофільтраційної моделі Інституту гідромеханіки НАН України, розроблену для інших умов;
- 5) не розроблено гідрологічну модель Південного Бугу (ділянки річки) для визначення закономірностей стоку річки та подальшим його управлінням;
- 6) не використані результати останніх наукових досліджень флори та фауни, виконані Г.Коломієць та іншими вченими в зоні впливу планованої діяльності;
- 7) не досліджено зміни в екосистемі русла річки Південний Буг, в якій нижче за течією від ТГАЕС залишаються лише солестійкі види рослин, при цьому вище за течією, на межі Олександрівського водосховища, різноманітність рослин значно вища та присутні більш «прісноводні» види;

- 8) не використанні супутникові знімки та геоінформаційні системи для визначення та опису стану довкілля;
- 9) не проведено картування берегів каньйону Південного Бугу в зоні впливу проєкту, не визначено їх цінність та сформовані біотопи;
- 10) відсутні картографічні матеріали, з винесенням існуючих порогів, у тому числі невеликих, та зазначенням швидкостей течії;
- 11) не наведено розрахунки водного балансу басейну Південного Бугу в районі планованої діяльності;
- 12) не відображено динаміку накопичення твердого стоку в Олександрівському вдсх та зміни корисного об'єму водосховища із таким накопиченням;
- 13) не відображено динаміку зміни стану іхтіофауни до і після будівництва Олександрівського вдсх, відсутня оцінка змін, що відбулися в результаті спорудження дамби Олександрівського вдсх;
- 14) не враховано затверджений план управління річковим басейном Південного Бугу.

9 Планована діяльність належним чином не оцінено в частині її впливу на довкілля.

Звіт з ОВД не дозволяє належним чином оцінити усі види впливу на довкілля планованої діяльності, зокрема з огляду на наступне:

- 1) як зазначалося вище відсутня оцінка впливу від будівництва дамби між верхньою водоймою ТГАЕС та ставком охолоджувачем ПУАЕС;
- 2) у Звіті не наведено схему контурів Олександрівського вдсх з пропонованою позначкою +16,9 м. Таким чином не визначено контур впливу (затоплення) земель. Не визначено на які земельні ділянки поширюється затоплення;
- 3) належним чином не оцінено вплив на ґрунти території планованої діяльності, зокрема не описано систему поводження з ґрунтами. Відсутні розроблені проєкти зняття рослинного шару ґрунту (2,9 та 2,7 тис. м³ якого має бути складено в районі метеорологічної станції, стор.21);
- 4) не оцінено процеси фільтрації води з чаші верхньої водойми ГАЕС, не описано проблему втрат води через фільтрацію. Проігноровано складність гідрогеологічної обстановки у зоні підвідного каналу, яка зазначалася в попередніх звітах з ОВД для даного проєкту;
- 5) спостереження за рівневим, хімічним і температурним режимами води у стаціонарній мережі свердловин для моніторингу підземних вод у населених пунктах по берегах Олександрівського водосховища Виноградний Сад, Прибужжя, Бузьке, колишнє с. Кременчук, смт Олександрівка і в нижньому б'єфі Олександрівської греблі проводилися лише по 2009 р. (стор.217–218), що не дозволило зробити актуальну і достовірну оцінку впливу планованої діяльності на підземну гідросферу;
- 6) належним чином не оцінено вплив продувки водойми-охолоджувача Південноукраїнської АЕС (Ташлицького водосховища), що може відбуватися двома шляхами: а) у верхню водойму ГАЕС та б) у Олександрівське вдсх (стор. 32). У відповідях на зауваження громадськості неодноразово зазначається, що прогноз якості поверхневих вод в Олександрівському водосховищі в період опорожнення відсічної частини Ташлицького водосховища, виконано за програмою «Гідросфера», розробленою УКРНДІЕП (стор. 382, 391), але ні методів

розрахунків, ні результатів, ні розрахунків їх не наведено. При цьому в поточній версії звіту, з Розділу 5.5 Прогноз якості поверхневих вод, видалено згадку про даний прогноз, яка була присутня в попередніх звітах з ОВД цієї планованої діяльності;

- 7) надано недостовірну інформацію щодо відсутності водообміну між верхньою водоймою ГАЕС та ставком-охолоджувачем АЕС під час громадського обговорення Звіту з ОВД (лист-відповідь філії «ВП «АТОМПРОЕКТІНЖІНІРІНГ» АТ «НАЕК «ЕНЕРГОАТОМ» №46-2790/3.2 від 16.04.2025, пункт 13), враховуючи дані звіту, в якому на стор. 32 зазначено, що у верхню водойму ГАЕС здійснюється скид (продувка) вод з водойми-охолоджувача АЕС. Саме ця солоня вода буде потрапляти у р. Південний Буг в результаті діяльності Ташлицької ГАЕС, що, вірогідно, є однією з головних причин суб'єкту господарювання збільшити водообмін між водоймами ГАЕС, для чого потрібно підняти рівень Олександрівського водосховища. Зазначимо, що згідно інформації наведеної на стор. 176 Звіту заборона на продувку, що діяла з 1985 р. по 1994 р. призвела до різкого підвищення солоності води (мінералізації) водойми-охолоджувача, що призвело до виходу з ладу частини обладнання, в результаті ПУАЕС понесла великі матеріальні втрати. Отже ціною стану довкілля суб'єкт господарювання намагається зменшити свої фінансові витрати;
- 8) на стор. 182 наведено інформацію про Дозвіл на спеціальне водокористування № 38/МЛ/49д-22 від 19.08.2022, проте відсутні оцінки впливу скиду зворотних вод, що згідно даного дозволу, який наводився у попередньому Звіті з ОВД даної діяльності, може становити лише по випуску №4 324320 м³/год або 2 841 043 тис. м³/рік. При цьому обсяг нафтопродуктів у стічних водах може досягати 142 тони на рік, що для території національного природного парку, регіонального ландшафтної парку, об'єкту Смарагдової мережі неприпустимо;
- 9) не зважаючи, що висвітлена проблема твердого стоку р. Південний Буг (стор. 111–112) не оцінено процеси накопичення твердого стоку та зменшення обсягу Олександрівського вдсх. Не запропоновано рішень з розчищення водосховища, які могли б збільшити (відновити) його корисну ємність;
- 10) відсутні дані оцінки переформатування берегів Олександрівського вдсх. Зазначено, що колись було зроблено такий прогноз Одеським національним університетом ім. І.І. Мечникова (стор. 219), але відповідні матеріали у Звіті відсутні;
- 11) відсутня (підрозділ 5.11, стор.272–273) оцінка наслідків підтвердженого згідно попереднього Звіту з ОВД (Звіт 2022 р., Додаток Ю) Інститутом гідробіології НАН України негативного впливу на середовище існування та нерестовища реофільних риб з подальшим витісненням їх лімнофільними видами, а також руйнацією пов'язаних з порогами комплексів макробезхребетних;
- 12) не показані місця тимчасового організованого зберігання відходів, не доведено їх екологічну безпечність (підрозділ 5.6.3 Вплив утворення відходів);
- 13) суб'єктом господарювання не забезпечено умов для якісного виконання сейсмомоніторингу. Відповідно не отримано повної і якісної інформації для уточнення сейсмічної небезпеки в районі розміщення Ташлицької ГАЕС, про що було наголошено Інститутом геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України у матеріалах попереднього Звіту з ОВД (Звіт 2022 р., Додаток Ч, стор. 834).

Щонайменше опис сейсмічного моніторингу у підрозділі 11.3 (стор. 495) не відповідає згаданим рекомендаціям Інституту геофізики. Слід вважати, що незважаючи на те, що варіанти вирішення питань ремонту або заміни сейсмометрів, налагодження системи передачі даних, встановлення на кожному ПСС системи буферизації сейсмічної інформації тощо неодноразово пропонувалися Інститутом геофізики, ці нагальні питання досі не вирішено або не вирішено в повному обсязі. Подібне ставлення до сейсмічного моніторингу об'єктів ГЕАС є неприпустимим, а дозвіл на підвищення рівня води у водосховищі за таких умов – неприпустимий;

- 14) не враховано сучасні ризики терористичних атак з боку Російської Федерації на дамби водосховищ, що вже мали місце від початку повномасштабної військової агресії. Зокрема, не прораховано зміни потенційних наслідків від руйнування дамб Ташлицької ГАЕС при збільшенні обсягу води в Олександрівському вдсх на 10 млн. м³ (Розділ 8);
- 15) не забезпечено збереження пам'ятки культури національного значення № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорізького»;
- 16) відсутня об'єктивна оцінка кумулятивного впливу планованої діяльності та експлуатації водойми-охолоджувача на довкілля, зокрема в частині безповоротних втрат водних ресурсів на випаровування;
- 17) відсутня оцінка кумулятивного впливу, зумовленого використанням у процесі провадження планованої діяльності водних ресурсів та проєкту будівництва водогону з м. Нова Одеса до м. Миколаєва, реалізація якого вже розпочата;
- 18) наведено дані тільки про склад основних іонів води Олександрівського водосховища, але не наведено дані про вміст солей важких металів та специфічних і токсичних речовин;
- 19) у розділі 3.14.1. наведено результати моніторингу за якістю води у період з 2019 по 2023 роки. Слід відмітити, що показники наведені на 2019 рік усереднені, за 2020 рік наведені за серпень цього року, а в 2023 році за квітень та жовтень. Враховуючи сезонну динаміку зміни фонових показників якості води та кумулятивного впливу різноманітних факторів на якість води в річці, коректне порівняння наведених даних неможливе;
- 20) у розділі 3.14.1. наведено результати моніторингу за якістю води, зазначено, що аналіз проводився експрес методами, але не наведено які прилади та методи аналізу використовувались, не наведено інформацію про сертифікацію засобів експрес-аналізу, що не дозволяє розглядати ці дані як достовірні;
- 21) відсутня оцінка впливу зменшення санітарно-гігієнічного попуску на якість води та гідробіонтів нижче Олександрівського водосховища;
- 22) відсутня оцінка впливу на довкілля, зумовленого використанням водних ресурсів при планованому зменшенні водогосподарської ємності з 13,6 млн м³ до 6,87 млн м³.
- 23) відсутня оцінка впливу планованої діяльності на досягнення екологічних цілей, визначених в плані управління річковим басейном Південного Бугу
- 24) відсутня оцінка опису ризиків не досягнення екологічних цілей, визначених в плані управління річковим басейном Південного Буг, враховуючи, що планована діяльність відбуватиметься на території Смарагдової мережі (*SiteCode: UA0000040*).

10. Відсутня належна оцінка як поточного стану біорізноманіття, так і впливу планованої діяльності на нього.

Опис стану тваринного світу висвітлено на стор. 139-156, містить головніших, на думку укладачів Звіту, таксонів фауни територій, на яких може вплинути підняття рівня води в Олександрівському водосховищі. Перше, що впадає у вічі, що тут наявні дані тільки про фауну хребетних тварин та комах, яким присвячено два окремі розділи: «Хребетні» (це підтип Vertebrata, який належить до типу Chordata) — стор. 139-143 та «Загальна еколого-фауністична характеристика основних груп комах зони впливу ТГАЕС» (тип Arthropoda, підтип Tracheata, надклас Hexapoda, клас Insecta). Величезна частина інформації, наведена в обох згаданих розділах, стосується тварин суходолу, або навколоводних тварин, на яких підняття рівня води в Олександрівському водосховищі і справді серйозного впливу не матиме.

Однак інформацію сучасного представництва у фауні екосистеми Південного Бугу тварин, що належать до типів кишковопорожнинних (Celenterata), плоских червів (Plathelminthes), круглих червів (Nemathelminthes), кільчаків (Annelida), моллюсків (Mollusca), а також до класів ракоподібних (Crustacea) та павукоподібних (Arachnida) з типу членистоногих (Arthropoda), не наведено взагалі. Представники цих типів і класів тварин є винятково водними тваринами, які до того ж є однією з головних складових біорізноманіття та біомаси тварин екосистеми Південного Бугу. Вплив планованої діяльності на них буде потужний і уникнути його, як рухливі птахи, чи звірі, вони не зможуть.

Оперування у т. зв. «гідробіологічних» розділах Звіту загальною кількістю видів макрзообентосу, чи донної фауни загалом справи не вирішує, бо представництво за кількістю таксонів видового рівня жодного з вище перелічених типів і класів так і не наведено. До того ж характер угруповань і донних, і планктонних гідробіонтів подано винятково узагальненими цифрами видів для представників всіх типів і класів тваринних організмів разом, незалежно від того, чи змінився докорінно склад цих угруповань, адже, кількість видів в угрупованнях до і після змін зазначених у Звіті може бути однаковою, але залежно від зміни умов водного середовища внаслідок планованої діяльності ці угруповання можуть утворювати зовсім інші види.

Щодо донної фауни, то характеристику її подано винятково за макроформами. Тобто дрібні види тварин, які становлять основу цієї фауни не враховано і судячи з усього їхній видовий склад не виявлено. Звісна річ, за такої подачі матеріалу можна уникати питання про зміни у тваринному світі, унаслідок планової діяльності, не наводити оцінку її впливу, що насправді є неприпустимим.

Тільки для хребетних тварин наведено кількість видів у фауні теренів, які розглянуто в Звіті., і приділено певну увагу щодо їхнього подальшого існування після зміни рівня води у водосховищі.

Так само подано характеристику фауни не тільки зазначених вище гідробіонтів, але й комах. Тільки для метеликів з родин п'ядунів (Geometridae) і совок (Noctuidae) та жуків з родини павунчиків (Halipridae) наведено кількість видів у фауні: 10, 41 та 3 види відповідно.

Для фауни інших таксонів комах, яким присвячено окремі розділи, як правило, наводяться переліки тільки найчисельніших видів, або родів, котрі можуть налічувати у фауні розглядуваної території не один десяток, чи сотень видів. Наведена кількість видів, що належать до певного ряду, чи родини, як правило, коливається від 1 до 10 видів, або родів, тоді як фауна цих місць за підрахунками на основі літературних джерел може налічувати, або вже налічує десятки родів і сотні видів.

Тобто видовий склад фауни навіть наведених у Звіті рядів та родин комах, як і гідробіонтів серед безхребетних тварин, зовсім не розкрито і тому неможливо судити про його вихідний характер, зокрема про наявність серед гідробіонтів ендемічних, або рідкісних видів, а тому не можливо й робити реальні прогнози впливу на біорізноманіття природи України, а, отже, на довкілля загалом, планованої діяльності.

Це повною мірою стосується, зокрема й водних комах. Так фауна численних у річкових та заплавах водоймах водних жуків плавунців (Dytiscidae) може налічувати тут до 30-40 видів, а не 4 як наведено на стор. 144. При тому автори звіту вважають дрібними видами жуків плавунців завдовжки до 1,5-2,5 см, тоді як основна маса видів їх – це тварини завдовжки до 0,8-1,0 см і менше, яких тяжко визначати. Так само фауна не менш численних за плавунців жуків плавунчиків (Halplidae) може налічувати на території проєкту до 15 видів, а не 3 як подано на стор. 144, жуків вертячок не 1 вид, а до 6-7 видів (у цих підрахунках використано дані з колекцій Зоомузею Київського національного університету імені Тараса Шевченка та консультації його співробітників).

Наведені невідповідності Звіту особливо критичні враховуючи, розглядається вплив на фауну та тваринне населення об'єктів природно-заповідного фонду України: ННП «Бузький Гард» та РЛП «Гранітно-Степове Побужжя». Таким чином, судити як про сучасний, так і про майбутній стан тваринної частини біоти обох парків на підставі наведених у Звіті даних неможливо. Останнє, особливо з огляду на те, що йдеться про терени природно-заповідних територій, вимагає негативної оцінки з боку Міндовкілля Звіту, як такого, що не забезпечує належне висвітлення поточного стану довкілля та оцінки його змін при планованій діяльності.

11. Порушення Водного кодексу України в частині зарегулювання басейну Південного Бугу, а також національного та міжнародного законодавства в сфері захисту довкілля та збереження культурної спадщини.

Планова діяльність порушує ст. 82 Водного кодексу України, яка забороняє споруджувати в басейні річки водосховища і ставки загальним обсягом, що перевищує обсяг стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, який спостерігається один раз у двадцять років. Нагадаємо, що теперішнє зарегулювання р. Південний Буг становить близько 1,5 км³, тоді як, навіть не розрахунковий, а реальний стік у 2015 році становив 1,3 км³.

На підтвердження сучасного зарегулювання басейну Південного Бугу в Звіті наведено інформацію, що водогосподарських об'єктів (стор. 120):

- 188 водосховищ із загальною площею дзеркала 308 км², повним об'ємом 897 млн.м³ і корисним об'ємом 562 млн.м³;

- 8005 ставків із загальною площею дзеркала 469 км², повним об'ємом 616 млн.м³.

Таким чином ст. 82 Водного кодексу України забороняє будь-яке подальше зарегулювання басейну, в тому числі збільшення обсягів існуючих водосховищ, зокрема Олександрівського.

Звертаємо увагу Міндовкілля на необхідність чіткого розуміння, що загальний об'єм водосховищ і ставків є їх повним об'ємом.

12. Не оцінено затоплення пам'ятки культури національного значення № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» в наслідок реалізації планованої діяльності.

Постановою кабінету Міністрів України від 03.09. 2009 р. № 928 пам'ятку культурної спадщини національного значення «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України під охоронним номером 140001-Н. Цей об'єкт класифікований: за типом – визначне місце – ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду; за видом – археологічні, історичні та ландшафтні - природні території, які мають історичну цінність.

Історичний ландшафт охоплює територію від поромної переправи між селами Богданівкою та Костянтинівкою до гирла річки Ташлик (Великого Конару). Особливе значення серед заплавлених частин пам'ятки, затоплених внаслідок планової діяльності, є території урочища Гард, Гардового (Клепаного) острова, Гардового порогу й прилеглих до них ділянок.

Насамперед відзначимо, що розробники Звіту нарешті відмовилися від фальсифікацій, які стосувалися місцезнаходження Гардового острова, наявності на ньому культурного шару, Малого острова тощо, що містилися у всіх попередніх звітах ОВНС-ОВД. Більше того, вони нарешті помітили існування в зоні затоплення пам'ятки культурної спадщини національного значення «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького».

Тим часом у Звіті відсутня будь-яка інформація про пошкодження цієї пам'ятки внаслідок попереднього підняття НПР до відмітки +16,0 м. Зауважимо, що підйом рівня Олександрівського водосховища до відмітки +16,0 м уже призвів до затоплення частини нерухомого об'єкту культурної спадщини національного значення «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської Війська Запорозького» (охоронний номер 140001-Н) і цим завдано втрати даній пам'ятці. Зокрема, в значній мірі затоплений історичний Гардовий (Клепаній) острів, нижня частина Гардового порогу та місцезнаходження риболовецьких споруд – Старого (Козацького) гарду.

Подальший підйом води у водосховищі до НПР +16,9 м потягне за собою повне і остаточне затоплення Гардового острова (з води виглядатимуть хіба що окремі розрізнені камені) і затоплення Гардового порога.

Тобто ті унікальні частини ландшафту, насамперед забора Гардового порогу, які визначили історичну пам'ять і культурну цінність пам'ятки національного значення «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» буде втрачено. Без цих елементів рельєфу безпредметною у повному розумінні буде розмова в майбутньому не тільки про історико-культурне значення цих місць, але і про реальність існування територіальної одиниці Війська Запорозького від Дніпра до Бугу, буде втрачено ключ до визнання історичних прав українського народу на території Північно-Західного Причорномор'я. Адже, буде втрачено «предмет охорони об'єкта культурної спадщини — характерної властивості об'єкта культурної спадщини, що становить його історико-культурну цінність, на підставі якої цей об'єкт визнається пам'яткою» (Закон України «Про охорону культурної спадщини», ст. 1, абзац 7).

Також буде затоплена прибережна частина поселення Лідина Балка з розташованою на ньому монументальною культурною спорудою – святилищем доби середньої бронзи

(культура багатопружкової кераміки) і пов'язаного з ним могильником. Цей нерухомий об'єкт культурної спадщини підлягає консервації і подальшій музеєфікації.

Отже, подальший підйом води у водосховищі до відмітки НПП +16,9 м призведе до зміни історичного ландшафту місцевості, що означатиме остаточну втрату пам'ятки культурної спадщини «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської Війська Запорізького». З точки зору пам'яткоохоронного законодавства і здорового глузду такі наміри виглядають як злочинні.

Згідно статті 30 «Закону України «Про охорону культурної спадщини» будь-яка діяльність юридичних або фізичних осіб, що створює загрозу пам'ятці або порушує законодавство, норми і правила у сфері охорони культурної спадщини, має бути заборонена.

В іншому випадку доведеться зняти з обліку пам'ятку національного значення, яка від часів руйнування Січі до сьогодні у працях вчених та переказах старожилів цих місць свідчить про відсіч козаків російським окупантам (за цими переказами у Гарду запорожці не здались росіянам, а кинулись з кручі на Гардовий острів, а потім у води Бугу нижче забори Гардового порогу, де стояв Запорозький Гард). І це в найтяжчий момент сучасної російсько-української війни, коли не тільки загарбником, але й деякими іншими державами ставиться під сумнів належність українцям теренів буцімто цілком російськомовної Миколаївщини! Такого удару в спину нашій державі і народові і ворог завдати не може. Отож, на підставі цього просимо Міндовкілля України відхилити Звіт та заборонити будь-який подальший підйом рівня Олександрівського водосховища.

Вважаємо, що погодження проектної документації на добудову Ташлицької ГАЕС, надане 19.12.24 Міністерством культури та стратегічних комунікацій за підписом його очільника М.Точицького (Додаток Ц), не відповідає чинному законодавству. Так, згідно постанови Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2009 року № 928 пам'ятка культури «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» внесена за № 140001-Н до Державного реєстру нерухомих пам'яток України національного значення. Підняття рівня Олександрівського водосховища, що передбачається проектною документацією «Завершення будівництва Ташлицької ГАЕС. Введення гідроагрегатів №№ 3 – 6» до відмітки +16,9 м означатиме затоплення цієї пам'ятки, тобто, зміну історичного ландшафту. Але згідно ст 22 Закону «Про охорону культурної спадщини», пам'ятки заборонено змінювати. Відтак, вважаємо, що погодження Міністерством культури та стратегічних комунікацій від 19.12.24 не відповідає вимогам закону і повинно бути переглянуте.

Історичне значення пам'ятки. Московити, зазіхаючи на українські землі, здавна практикували нищення нашої культурної спадщини. Для прикладу: після захоплення у 1709 р. Січі москалі «...товариству нашому голови обдирали, шиї на плахах рубали, вішали й інші тиранські смерті завдавали, яких і в поганстві за стародавніх мучителів не водилося - не тільки тих, хто з товариства, а й з домовин мертвих ченців відкопували, голови їм відтинали, шкіру здирали й вішали», - писав свідок, кошовий Стефаненко. Таке дикунство вони творили не лише для втіхи, а й для досягнення своїх цілей, втілюючи принцип «вас здесь не было». А потім на руїнах старих міст (за версією московитів – «пустых землях») засновували свої поселення. Чи не так виникли деякі наші міста: Одеса – на місці Хаджибею, Катеринослав (теперішній Дніпро) – на місці козацького Кодака, Вознесенск – на місці козацького зимівника Соколи, що входив до складу Буго-Гардівської паланки? Це саме вони творять і тепер, до тла руйнуючи наші міста і села і присвоюючи собі наші землі.

Практику руйнування пам'яток культурної спадщини українців впроваджувала й московська окупаційна влада в радянському союзі. Для цього вони використовували й великі новобудови, особливо, при створенні водосховищ. Так було знищено місця Запорозьких Січей, безліч давніх українських поселень і місць поховань з кількасотлітньою історією при спорудженні Дніпрогесу, Каховського, Канівського та інших водосховищ на Дніпрі. Так було знищено під час будівництва Південно-Української атомної станції й козацькі цвинтарі в селах Костянтинівка і Богданівка, хоча вони були розташовані на високих корінних берегах Південного Бугу й не підпадали під затоплення.

Теперішня Московія (РФ), ведучи війну проти України, намагається присвоїти собі території Донецької, Луганської, Запорізької, Херсонської областей та Автономної республіки Крим, обґрунтовуючи свої посягання брехливими тезами про те, що саме вони освоювали «пустые территории» Півдня України. Але ж вони так само претендують і на території Дніпропетровської, Миколаївської та Одеської областей. Тому знищивши ще одну, дуже важливу пам'ятку культурної спадщини «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської Війська Запорізького» ми самі, з доброї волі дамо ще один козир в руки нашого споконвічного ворога. Отримавши додаткові кіловати генерації, які можна отримати й іншими способами регулювання навантаження в електромережі, ми можемо втратити набагато більше – втратити наші землі з електростанціями, водосховищами і людьми, як уже втратили Запорізьку АЕС.

13. Відсутня належна оцінка впливу на соціальне середовище.

З погляду впливу оцінюваної планованої діяльності на соціальне середовище, залишивши на берегах обговорення спорудження пляжів та інших приємних подарунків місцевому самоврядуванню (стор. 286–287), звернімось до теми, яку так і не оцінено у Звіті, а саме: як збереження культурної спадщини у зоні планованої діяльності, тобто на території пам'ятки культури національного значення № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького».

Картина тут вимальовується катастрофічна з огляду соціальних впливів планованої діяльності. Внаслідок підняття води в Олександрівському водосховищі до позначки 16,9 м буде остаточно затоплено Гардовий острів, на якому запорожці, перебуваючи у літню пору в Гарду, ставили знамениту на всю Україну свою похідну Троїцьку церкву (саме тут у ній вони відзначали її храмове свято – Тройцю), розташовували свої рибопереробні заводи (коптили та сушили рибу, виготовляли кав'яр тощо). Саме навпроти острова на нижній заборі Гардового порогу перегороджували вони для лову риби Буг знаменитою спеціальною загорожею – гардом. Від назви цієї загорожі – головного знаряддя рибальського промислу запорожців походить назва і Гардового порогу, і Гардового острова, і урочища Гард та Гардового перевозу у ньому, і поселення Гард (у 18-ому столітті – міста), і нарешті назва славетної Буго-Гардівської паланки – найбільшої за площею адміністративно-територіальної одиниці Запорозжя. Саме місто Січ кілька разів за існування Запорозжя як державного утворення змінювало своє місце розташування. Та Гард як поселення протягом всього цього часу залишалось на одному місці і загинуло тільки внаслідок знищення Запорозжя Російською імперією. Але й тут воно залишилось єдиним населеним пунктом козацької вольниці, яка не здалась російському загарбникові, а запекло оборонялась і стояла на смерть. Як оповідає народний переказ, зафіксований ще Д.І. Яворницьким, козаки не здались у полон навіть тоді, коли побачили, що ворог набагато переважає їх. Вони вирішили залишитись назавжди незалежними, вільними і кинулись зі скелі Пугач на Гардовий острів, а

з нього у хвилі Бугу. Від часів падіння Січі і донині не події на самій Січі у час її загибелі, а події у Гарду стали символом нездоланності і незламності українського духу, символом історичних прав Українського Народу на землі Північно-Західного Причорномор'я. Та й не тільки на них, а прав на всю територію Буго-Гардівської паланки, північні межі якої проходили аж до Дніпра по межі нинішніх Кіровоградської й Черкаської України (у 17-18 ст. – кордон між Запорожжям Річчю Посполитою).

Таким чином пам'ятка культури національного значення за № 140001-Н «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» є доказом у самому рельєфі нашої країни історичних прав українського народу не тільки на землі півдня, а й на землі центру сучасної Української Держави! Зневажливе ставлення до доказів власних прав вилилось для всіх нас, українців, і для жителів Миколаївщини насамперед у теперішню криваву загарбницьку війну проти нас Росії, яку вона веде задля захоплення цих земель. Повернення «ісконно русських» земель – ось головна мотивація російських військових, які виконують злочинні накази своїх командирів. І така свідомість у сусіднього народу могла з'явитись після 30-и років нашої незалежності тільки внаслідок нашого зневажливого і варварського ставлення до своєї культурної і природної спадщини. І наміри щодо пам'ятки «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» авторів Звіту тут показові. Адже остаточне затоплення Гардового острова та верху Гардового порогу, внаслідок пропонованої Звіті планованої діяльності, зітре з мапи нашої держави і з пам'яті людської ці докази у рельєфі нашої країни наших національних прав, За таку зневагу ми й платимось зараз цією війною з російським загарбником. А тепер спитаймо себе, які наслідки цієї війни? Скільки коштуватиме нам ліквідація матеріальних збитків від неї? Сказати тяжко. Але точно ми знаємо, що численних втрачених людських життів найкращих наших співгромадян нам не повернути.

Оце і є справжній вплив планованої діяльності на соціальне середовище як регіону, так і всієї нашої країни. Хто тільки відповідатиме перед полеглими під Бахмутом і Вугледаром миколаївцями і всіма українцями за таке варварство?!

14. Недостовірна інформація про організації, залучені до підготовки Звіту.

Озвучений на слуханнях підлог з залученням Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (м. Миколаїв) сам по собі є підставою для скасування розгляду Звіту, але й також свідчить про питання до викладеної в Звіті інформації.

Також відмічаємо, що відповідно до методичних рекомендацій з підготовки звіту з ОВД (частина 2 Розділу II) Звіт має підписуватися всіма його авторами (виконавцями) із зазначенням їх кваліфікації. Всупереч цьому в Звіті (стор. 507) кваліфікація виконавців не зазначена, а прохання з її підтвердження проігноровано. Враховуючи численні зауваження до Звіту висловлені протягом 7,5-годинних громадських слухань є підстави вважати, що до підготовки Звіту не було долучено профільних фахівців за видами впливу, що спричиняє планова діяльність.

15. Використання застарілих та російських джерел літератури для описів та оцінок, що містяться в Звіті.

В списку посилань на ст. 505 використано застарілі та російські джерела літератури, на деяких не зазначено роки видання, зокрема:

1. Рекомендации по методике определения экстремальных гидрометеорологических характеристик.
2. Справочник по климату (радянська Україна) 1967 року.
3. Стихийные метеорологические явления на Украине и в Молдавии. Под редакцией Бабиченко В.Н., Л., Гидрометеиздат, 1991.
4. Швець Г. І. Характеристики водності річок України. "Наукова думка", Київ, 1964.
5. «План управління річковим басейном Південного Бугу: аналіз стану та заходи». Київ, 2014. і немає посилання на прийнятий ПУРБ Південний Буг.

Виходячи з вищенаведеного, а також із врахуванням, що планована діяльність суперечить національному законодавству та міжнародним угодам в сфері збереження довкілля, охорони історичної та культурної спадщини, стороною яких є Україна, Національний екологічний центр України вважає, що Звіт з ОВД «Завершення будівництва Ташлицької ГАЕС. Введення гідроагрегатів 3-6 (з підвищення нормального підпірного рівня Олександрівського водосховища на р. Південний Буг до позначки +16,9 м)» не підтверджує допустимість провадження даної планованої діяльності відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» та рекомендує Міндовкілля відмовити у видачі Висновку з ОВД та визначити неможливість будь-якого подальшого підняття рівня Олександрівського водосховища.

**З повагою
Голова НЕЦУ**

Руслан ГАВРИЛЮК